

Відзив
офіційного опонента
на дисертацію
ПАВЛЮХ МАРІЇ ВАСИЛІВНИ

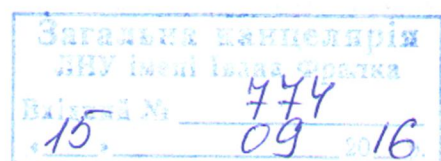
**«СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНИХ
ПОЛЬСЬКИХ МЕДІА»,**

поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій
спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Актуальність теми дисертаційної роботи

Українське журналістикознавство сьогодні має ще досить мало досліджень проблематики, тенденцій і характеру комунікаційних процесів у зарубіжних медіасистемах. Такі праці вкрай важливі у добу стрімких процесів глобалізації усіх сфер суспільного життя, інформаційної зокрема. Найбільшої ваги у нинішній міжнародній позиції України є праці про стан інформаційного простору найближчих країн сусідів, які мають визначальний вплив на нашу державу. Це зумовлює актуальність дисертаційного дослідження Марії Василівни Павлюх, присвячене провідним тенденціям соціально-політичної комунікації у сучасних польських медіа. Безсумнівно, що з усіх країн сусідів Польща має один із найбільших позитивних впливів на суспільні процеси у нашій країні, передусім прикладом своїх демократичних перетворень, тісними зв'язками, що склалися історично, потужними міжособистісними контактами представників різних соціальних груп. Дисертантка добре обґрунтувала актуальність свого наукового дослідження.

У роботі комплексно розглядаються структура сучасної польської преси, специфіка її політичного дискурсу, маркери політичної культури, контент і палітра проблематики, тема польсько-українських взаємин. Праця охоплює період від 1989 року і донині, що дає можливість показати досвід Польщі у трансформації медійної системи із тоталітарної у демократичну. Ці

явища ще не були об'єктом комплексного дослідження в українському журналістикознавстві.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки представленого сьогодні до захисту дисертаційного дослідження, варто вказати на такі результати :

По-перше, розглянуто структуру сучасних польських медіа за декількома ознаками, зокрема територіальною, тематичною, ідеологічною та ін. Охарактеризовано політичні та соціокультурні фактори трансформації системи сучасної польської преси.

По-друге, висвітлено функціонування різних видів медіа як чинників формування політичної культури суспільства в спектрі професійних стандартів інформаційної діяльності.

По-третє, здійснено аналіз політичного дискурсу сучасної польської преси, його провідних ідеологічних спрямувань, тематичних та аксіологічних компонентів. Систематизовано контент польської преси за критеріями національних цінностей, державних інтересів та ін.

По-четверте, показано специфіку висвітлення теми польсько-українських стосунків у сучасній польській пресі, її динаміку, ідейно-змістові акценти, фактори впливу на характер подачі інформації.

Робота містить нові теоретичні узагальнення, зроблені на основі опрацювань близько трьох сотень наукових праць, практичних досліджень, медійних текстів та результатів опитування фахівців — експертів у галузі польських медіа.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення із текстом дисертації М.Палюх дозволяє ствердити, що її науково-теоретична основа фундаментальна і ґрунтовна. Авторка опрацювала численні праці українських та зарубіжних (зокрема

польських) вчених із теорії та історії комунікації, політичної комунікації та політичної культури, філософії комунікації, мови ЗМІ та ін. Для підтвердження теоретичних положень та висновків, отриманих внаслідок аналізу джерел, у роботі використано метод експертних оцінок із залученням семи українських і польських фахівців із сучасних польських ЗМІ. Це служить додатковим аргументом у дослідженні.

Робота логічно побудована, у ній подані визначення усіх базових термінів та понять, обґрунтовані методологія та висновки.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі чітко обґрунтовано актуальність наукової проблеми, новизну та практичну цінність дослідження, методологію та джерельну базу. Сформульовано мету та її вираження у конкретних завданнях, окреслено об'єкт та предмет роботи, зазначено зв'язок із науковою темою кафедри.

У першому розділі дисертаційної роботи «Гене́за соціально-політичної комунікації польських ЗМІ» авторка проаналізувала наукові праці провідних зарубіжних та українських вчених, у яких представлені сучасні теорії комунікації та журналістики, моделі та компоненти політичної комунікації, фактори формування політичної культури суспільства, роль ЗМІ.

У другому розділі роботи «Сучасні мас-медіа Польщі як формулянт політичної культури» дисертантка розглянула структуру сучасної польської преси та її роль преси у формуванні політичної культури. Спираючись на уже написані праці, М. В. Павлюх описала існуючі класифікації преси, дослідила механізми взаємин ЗМІ і суспільства у період трансформації політичної системи Польщі, проаналізувала пресу руху «Солідарність» та процес її перетворення на ЗМІ демократичного суспільства. У цьому розділі також описані результати проведеного анкетування у середовищі експертів, проаналізовано тему євроінтеграції у польській пресовій публіцистиці та погляди різних редакційних колективів, реалізацію цієї теми у певних концептах та образах. Окремий підрозділ присвячено специфіці

функціонування польської локальної преси, висвітлено існуючі у науці її класифікації та моделі стосунків із владою.

У третьому розділі «Проблемно-тематичний контент соціально-політичної комунікації польської журналістики» найбільш розлого представлено емпіричні дані дисертаційного дослідження. Розкрито тематику політичного дискурсу польських ЗМІ, показано ключові ідеологічні інтенції у публіцистиці, висвітлено аксіологічний контекст публікацій на політичні теми, охарактеризовано специфіку політичного дискурсу різних видів польської преси у період трансформації, а також преси різних ідеологічних спрямувань. Цінними і новаторськими у роботі М.В.Павлюх є підрозділи, присвячені аналізу теми польсько-українських стосунків у сучасній польській політичній публіцистиці, відстеження її динаміки, факторів, які вплинули на зміни у польській суспільній думці, впливу представників інтелігенції та політиків на зміни усталених стереотипів.

Висновки до дисертації логічно підсумовують увесь зміст роботи, вони віддзеркалюють основні результати дослідження, показують, що поставлені завдання виконані і мета досягнута. Дисертація є завершеним вартісним науково-теоретичним дослідженням.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Результати дисертаційного дослідження мають важливе теоретичне та практичне значення. Вони можуть бути використані:

- для подальшого теоретичного й емпіричного дослідження польського інформаційного простору і сучасної медіасистеми в цілому;
- для структурно-функціонального аналізу сучасних друкованих ЗМІ;
- у практичній журналістській діяльності для розвитку міжнаціональних взаємин та просування позитивного польсько-українського дискурсу;

– у навчальному процесі для викладання курсів із зарубіжної журналістики та політичної комунікації.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у семи наукових працях, що вийшли в Україні, п'ять з яких опубліковано у фахових наукових виданнях. Дві статті опубліковано в іноземних наукових виданнях, ще три праці додатково відображають результати роботи.

Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Основні положення дисертації широко апробовані на 15 наукових конференціях різних рівнів.

Усі вище перелічені матеріали разом із текстом дисертації повно розкривають проблему функціонування сучасних польських ЗМІ як ключового чинника політичної комунікації. Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію, є самостійною науковою працею і має завершений характер.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Автореферат дисертації за структурою та змістом відповідає чинним вимогам. У його тексті відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Марією Василівною Павлюх дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, необхідно відзначити, що деякі тези дослідження є досить дискусійними і вимагають певного уточнення у процесі захисту :

1. Видається не до кінця обгрунтованим вживання у темі дисертаційного дослідження прикметника (чи означення) “соціально-політична” комунікація, тому що, починаючи від завдань дослідження і закінчуючи висновками, у роботі йдеться передусім про політичну комунікацію та політичну проблематику. Упродовж всієї праці дослідниця оперує такими поняттями, як політична ситуація, політична культура, політична реклама, євроінтеграція, пропаганда, політична компетентність, політична коректність, політична толерантність, державотворчі процеси, політична публіцистика тощо. Фактично у роботі йдеться про політичний аспект комунікації, розкривається політична проблематика і відсутня соціальна проблематика, яка стосується дещо інших сфер суспільного життя. Тобто більш точним відображення змісту роботи було б, на нашу думку, означення “політична” комунікація. Тим більше, що у польському журналістикознавстві також майже не застосовується термін “соціально-політична комунікація” і чітко розмежовуються поняття “соціальна” і “політична”, як такі, що стосуються різних сфер суспільного життя.

2. У назвах розділів та підрозділів дисертації вжито авторську термінологію, якій не дається чіткого обгрунтування. Зокрема — лексема “формулянт” (у назві розділу 2). Лексична одиниця, яка відсутня у словнику української мови, і у роботі не пояснюється її походження. Також у розділах 2 і 3 дисертантка вживає очевидно авторський термін “превентивна журналістика” стосовно публікацій в польські пресі на теми польсько-українських стосунків. Вживання такого досить вузького визначення видається нам не виправданим. В історії дуже багатьох народів існували періоди військового протистояння, конфліктів, непорозумінь із сусідами. Такі численні сторінки були в історії німецько-французьких, англійсько-

французьких, американсько-японських, німецько-польських і б. ін. народів. Чи варто публікації на ці теми обмежувати лише превентивністю? І чи ці публікації існують лише для запобігання якихось подальших конфліктів? Чому “превентивність”?

3. Не можна погодитись із дисертанкою, яка на с. 148 свого дослідження стверджує, що “Негативний стереотип про Україну почав формуватися під час періоду радянської України”. Витоки польсько-українського протистояння сягають ще періоду козацьких війн і Коліївщини. (Звідти прийшов у польську публіцистику образ українця-“різуна”). У 19 ст. Росія активно підживлювала міжнаціональну ворожнечу між поляками та українцями у власних політичних цілях. Ймовірно причиною такого помилкового твердження авторки є те, що вона опрацювала багато досліджень з проблематики польсько-українських взаємин, але все ж кілька праць, захищених в Інституті журналістики КНУ імені Тараса Шевченка за останні роки на цю тему, упустила. Йдеться про кандидатську дисертацію Тетяни Пасової “Публіцистичний дискурс журналу “Культура” (1947-2000) у контексті українсько-польського порозуміння”, захищену в 2014 році, та докторську дисертацію про польську періодику міжвоєнного періоду вашого першого опонента Св.Кравченко, в яких розкривається передісторія сучасного стану польсько-українських взаємин.
4. В оформленні тексту дисертаційного дослідження також допущені деякі огріхи. Зокрема у назвах польських часописів «Tygodnik Powszechny», «Nasz Dziennik», «Gazeta Polska», «Kurier Lubelski» здобувачка пише друге слово з малої букви, тоді як у назвах польських і європейських часописів усі слова завжди пишуться з великої літери. Також на деяких сторінках своєї роботи (с. 76, 125-127, 133, 163 та ін.) авторка помилково відмінює польські назви

часописів за українськими відмінками або перекладає їх українською мовою, що також є порушенням стилістичних норм.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Марії Василівни Павлюх на тему **“Соціально-політична комунікація в сучасних польських медіа”** виконана вперше і є суттєвим внеском у здобутки сучасного українського журналістикознавства.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та теоретично цінні результати. У роботі вирішується важлива наукова проблема, яка полягає у концептуалізації трансформаційних процесів, що відбулися в системі польських ЗМІ кінця ХХ — початку ХХІ століття, та їх досвіду в площині політичної комунікації.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Отже, дисертація Павлюх Марії Василівни є завершеним, самостійним, високого теоретичного і практичного рівня дослідженням, повністю відповідає всім вимогам п. 11 та п.13 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року №567, які висуваються до кандидатських дисертацій, а його авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.04 – теорія та історія журналістики.

Доктор наук із соціальних комунікацій,
професор, завідувач кафедри
соціальних комунікацій
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

С.І.Кравченко

ПІДПИС *Кравченко С.І.*
ПОСВІДЧУЮ
Зав. загального відділу
Мендрик А.В.

14.09.2016р